

ТИЖНЕВИК-REVUE HEBDOMADAIRE-TRIDENT **UKRAINIENNE**

Число 18, рік видання II. 14 лютого 1926 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя 14 лютого 1926 року.

Чорні хмари нависли над Українською Академією Наук... Їй загрожує «реорганізація». Це питання поставлено на чергу денну пленума Головнауки, що відбувся в Києві в кінці січня. Які ухвали там запали — нам ще невідомо, але розпочалися наради під дуже лихими для Академії ауспіціями.

Київські газети, виспівавши звичайні дифірамби совітській владі, «єдиній», при якій через «її національну політику» сотворено «сприятливі для науки умови», дано тій науці повну «волю» розвитку, — спинаються на «хибах» нашої найвищої наукової установи, що засновувалася «за інших умов». Перше — це її склад. «Своїм складом У.А.Н. від самого початку не була «сіллю» всієї української землі», — пише «со свойственной сему народу самоотверженностью» проф. Клепацький. («Пр. Прав.», ч. 15). Нема, звичайно, нічого дивного, що для прямого нащадка Хама світлі імена наших перших академиків, що їх з пошаною глибокою згадує вся Україна, — це не сіль землі. Друга «хиба» непростенна Академії — це «брак радянського права й марксознавства» та цілої низки совітських наук, по між иншим — *risum teneatis* — «історії компартії». «В радянській країні» — пише «Пролет. Правда» (ч.15), — «може існувати тільки комуністична наука й культура». Це для них, звісно, тільки і «сприятливі умови», це їм тільки ота «воля».

Отже, само собою, що сотворена за «інших умов» Українська Академія повинна підлягти «реорганізації». В яким напрямку? Аж у двох:

перше - . . . Її «треба підсилити новими кваліфікованими робітниками» («Прол. Правда», ч. 15). Якими, - . . . це ясно, звичайно, кожному, але щоб не було ніяких сумнівів, дамо слово самому заступникові Наркомпроса тов. Ряппо: «реорганізація ця переважно торкнеться соціально-історичного відділу Академії, що його треба зміцнити науковими марксістськими силами» («Прол. Пр.», ч. 18). А друге—в зв'язку з «реорганізацією українського наукового виробництва у всесоюзному масштабі», — треба, «щоб Україна не становила відрубної цілості, а була тільки складовою автономною частиною всесоюзної організації науки і культури». («Пролет. Прав.», ч. 15).

Дезорганізаційна сила червоного інтернаціоналу, розклавши своїми експериментами на живих людях школу, зруйнувавши університетську освіту на Україні, простягає тепер свою «мертву руку» до самого мозку науки.

Страшно стає за долю Академії. І єдине, що заспокоює нас, це те, що Академія знаходиться в досвідчених руках. Голодні й холодні, вічно під загрозами і підозріннями, завжди без грошей, відданою працею та «самообкладанням» ці ширі й випробовані робітники, ці подвижники науки, що так заслужилися перед Україною, зберегли і розвинули осередок української науки в найтяжчих умовах. Не одну пробу залізну витримали вони, і ми певні, що їх такт, мудрість і витривалість допоможуть Академії пережити і ту кризу, яка їй загрожує.

Все минається. Ми віримо в силу української культури. Перебула вона нелюдське ярмо «*Legis Josephovianae*», переживе й ганебні заходи нових Юзефовичів.

«Мертва рука», що розкладає, мертвить і нищить усе, до чого вона торкнеться, не має влади над силою духу.

УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ.

Нарешті маємо більш-менш певні статистичні матеріали про сучасний соціально-економічний стан села на Україні, що утворився в наслідок революції та большевицької окупації. Матеріали ці вміщено в «Наукових Записках Київського Інституту Народного Господарства», в статтях: Проф. К. Воблого: «Производительныя силы Украины» (1924 р., кн. 4-5) та С. Кагана «Соціально-економічна суть Гребінського на Київщині Комітету Незаможних Селян — К.Н.С.» (1924 р. кн. 2.). Матеріали дуже цікаві

та повчаючи і заслуговують на те, щоб з ними ознайомилися широкі кола нашого громадянства. З цією метою подаємо тут витяги головніших даних з «Наукових Записок», змінивши де в чому висновки авторів та додавши свої зауваження.

1. Почнемо з даних, наведених проф. Воблим, як більш загальних.

Посівна площа землі на Україні за часів революції потерпіла такі зміни:

було засіяно Року	степ тис. дес.	лісостеп тис. дес.	всього на Ук. тис. дес.	% %
1916	10.061	9.198	19.259	100
1921	9.162	7.947	17.109	88,8
1922	6.085	8.300	14.385	74,7
1923	7.959	8.434	16.393	85,1
Передбачено засіяти.				
1924	8.706	8.819	17.525	91

(В степову смугу зараховано Одещину з Херсонщиною, Катеринославщину та Донбас.) Отже, в 1924 р. передбачалося засіяти 91% посівної площі 1916 р., а дійсно було засіяно в 1923 р. лише 85,1%.

Посівна площа землі розподілювалися між окремими групами населення так:

Року 1916:	Степ.	Лісостеп.	Україна.
землі прив. власности	1.520 т. д.	2.022 т. д.	3.542 т. д.
сел. влас. та арендовані	8.538,6 »	7.179 »	15.717,6 »
в 1923 р. було засіяно	7.959 »	8.434 »	16.393 »

З наведених цифр виходить: а) в степовій смузі в 1923 р. селяне (а тільки вони та ще «совхози» володіють землею) засіяли менше землі, ніж мали її до революції (7.959 і 8.538,6), землі ж приватної власности лишилися необробленими; б) в лісостеповій смузі селяне засіяли в 1923 р. більше землі, ніж мали в 1916 р., на 1.255 т. д. в). На цілій Україні в 1923 р. було засіяно 16.393 т. д., себ то вся селянська земля (15.718) і лише 675 тис. дес. земель приватної власности. Коли визнати, що увесь цей лишок пішов на користь селян (проф. Воблий пише, що в цей лишок треба зарахувати і землі «совхозів»), то прийдемо до висновку, що в наслідок революції, скасування приватної власности на землю та розподілення посівної площі між селянами, селяне на цілій Україні збільшили свою земельну площу лише на 675 тис. десятин, себ то на 4,5%. Проф. Воблий, правда, наводить дані що до засіву землі і в 1924 р., але ці дані торкаються лише передбаченої по планам засівної площі, але не фактично засіяної в цьому році.

Далі проф. Воблий наводить дані про те, які зміни принесла революція в розподілі землі по окремим господарствам. По перепису 1916 р.

на Україні було 4.664 тис. окремих господарств з такою кількістю землі на одну душу:

До 1/2 дес.....	718.000 госп.	або.....15,4%
Від 1/2 до 1.1/2 дес.....	2.759.000	59%
Більше 1.1/2 дес.....	1.187.000.....	25%

А в 1923 р. земельна площа між окремими господарствами була розподілена так:

	Степ.	Лісостеп.	Україна.
Господарства до 3-х дес.	36 %	72 %	54 %
Від 3-х до 6-ти д.	33,2%	22,6%	27,9%
Більше 6-ти дес.	30,6%	4,8%	17,7%

Не зробимо великої помилки, прирівнявши господарства до 1/2 дес. на душу до групи до 3-х дес. на господарство, госп. від 1/2 до 1.1/2 дес. на душу до групи господарств від 3-х до 6-ти десят. землі і господарства з землею більше 1.1/2 дес. на душу до групи з землею більше 6-ти десят. на господарство. Звівши таким способом господарства до поділу на рівноважні групи, порівняємо ці дві таблиці:

	1916 р	1923 р.	+ —
До 3-х десят.	15,4%	54,4%	+ 39%
Від 3 до 6 дес.	59,2%	27,9%	- 31,3%
Більше 6-ти дес.	25,4%	17,7%	- 7,7%

Наведена таблиця показує, що до революції на Україні було більше половини (59,2%) господарств середнього типу, що уявляли собою середнезаможні господарства; за цією групою по кількості землі йшла група заможних господарств (25,4%) і останнє місце займала група малоземельних та безземельних господарств (15,4%). В наслідок революції та скасування приватної власності треба було сподіватися зменшення III-ої групи — заможних господарств, а також і I-ої групи, малоземельної. В дійсності сталося не так: що правда група заможних господарств зменшилася, але всього на 1/3; за те несподівано зменшилася, і то більш, як на половину, група середніх господарств, а, що найбільш дивно, так це збільшення групи малоземельних господарств (в смугі лісостепу у п'ять разів.). Причини цього явища лежать очевидно не в розподіленні земель приватної власності між селянами, хоч, як було зазначено вище, не вся ще площа приватних земель розподілена між селянами, а в політиці совітської влади на селі, спрямованої головним чином не на справедливий розподіл землі, а лише на знищення «куркулів». Крім того тяжкий загальний економічний стан країни погнав населення з міста на село, в наслідок чого стверджується збільшення сільського населення, збільшення кількості селянських господарств, (як побачимо далі), та їх роздроблення, себ то збільшення I-ої групи малоземельних господарств.

Селянські господарства з'убожіли не тільки на землю, але й на робочу худобу та коней. Проф. Воблий пише, що в 1923 р. на Україні було 25% господарств без робочої худоби і 53% господарств без робочих коней. Зменшення робочої скотини являється одною з причин зменшення посівної площі землі, зниження врожаю та погіршення продукції збіжжя. Проф. Воблий підкреслює значне зменшення посіву та врожаю пшениці, вівса, ячменю та картоплі—головних предметів вивозу, та збільшення культури кукурузи, жита, олійних, бобових рослин та сіяних трав.

Зібрано:	Пересічно 1911-1915 р.	1923 р.
	в тисячах пудів.	
Жита	251.750	267.130
Пшениці	348.885	132.942
Ячменю	262.665	103.969
Вівса	153.374	58.387
Гречки	27.932	28.828
Проса	31.795	31.935
Кукурузи	38.600	49.575
	1.115.001	672.766 або 60%

Отже, в 1923 р. було засіяно, як було зазначено вище, — 85.1% посівної площі 1916 р., зібрано ж врожаю всього — 60% проти дореволюційних років.

Середній врожай на десятину значно знизився: жита з 68 пудів на 60 пуд., озимої пшениці з 78 пуд. на 61 п., ярової з 62 на 48, ячменю з 62 на 48, вівса з 66 на 45, картоплі з 494 пуд. на 449. Під буряками (цукровими) в 1914/15 р. було 561.323 дес., а в 1923/24 р. всього — 183.587 дес. (ця кількість була лише передбачена до засіву). Середній врожай буряків на десятину до війни дав 1000-1200 пуд., а тепер лише 600-700 пуд.

Нарешті, проф. Воблий вираховує, що загальний національний доход на 1 душу населення до революції був — 101 руб. на рік, а в 1922-23 р. — тільки 49 руб.

Так малюють нам статистичні дані стан сільського господарства на Україні. Зазначимо, що ці дані мають офіційний характер, а тому не може бути мови про яку б то не було тенденційність їх.

(Далі буде).

А. Яковлів.

ПЕРЕКЛАД «ВІРУЮ» НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

1619 РОКУ.

Ще й до сьогоднішнього дня не припинилася в нас завзята боротьба за право молитися рідною мовою. Всі народи світу свої щоденні молитви читають звичайно рідною мовою; церква католицька, відома з своїх інтернаціональних переконань, навіть і вона дозволяє своїм народам відчитувати щоденні молитви рідною мовою. Тільки нам, українцям, доля судила довгий час молитися незрозумілою нам мовою.

А коли з революцією впав московський святіший Синод, що в 1720 року найпильніше дбав, як би до краю затерти національні ознаки в українській церкві, коли впав цей Синод, то на Україні відразу оновилось непоборне бажання молитися рідною мовою. І не дивлячись на всі перепони, які ставила нам московська духовна ієрархія, на Україні таки засновано свою національну Автокефальну Церкву, і Україна тепер таки молиться своєю рідною мовою.

Це всенародне бажання молитися своєю рідною мовою не було в нас якимсь новим бажанням, бо ці самі бажання, навіть досить настирливі, повстали в Українській Церкві ще в XVI віці. Наслідком цього бажання вже в XVI віці не один раз перекладали Євангелія на українську мову (напр. Пересопницьке 1556 р., Житомирське 1571 р. В. Тяпинського 1580 р., В. Негалевського 1581 р., Літківське 1591 р. і др.) і цей переклад читано в церкві. Як відомо, ворогів рідної мови в церкві не бракувало і в старі часи; так, відомий полемист XVI-XVII віку Іван Вишенський повставав проти української мови в церкві: «Євангелія і Апостола на Літургії простим язиком не виворочайте», — нарікав він на тодішні звичаї, — по Літургії же для вирозуміння людського попросту толкуйте і викладайте; книги церковнії всі і устави слов'янським язиком друкуйте». Це надзвичайно цінне нам свідцтво: коли Вишенський радить не читати в церкві Євангелія і Апостола по-українському, то це ясне свідцтво, що їх таки читано і що українська мова таки була мовою церкви. На жаль тільки, великий рух за заведення української мови до церкви на землях, що опинилися під Польщею, вбила ще в XVII віці та запекла боротьба проти православ'я, яку повела проти нас пануюча католицька церква. Слов'янська мова лишилася з нашої церкві як давня ознака народности.

В першій чверті XVII віку в Київ-Печерській Лаврі був навіть окремих гурток прихильників рідної мови в церкві; на чолі гуртка стояв славний учений свого часу Памво Беринда (чи не з Угорської України?), а до нього належали вчені монахи Тарасій Земка, Захарій Копистенський і др. Ці вчені українські патріоти ясно бачили, що нарід не розуміє вже своєї старої церковно-слов'янської мови і що нічим вже не навчипш його цього розуміння. Про церковно-слов'янську мову Беринда висловився так, на свій час надзвичайно сміло: «Широкий і великославний язик славенський трудности слов, до виро

зуміння темних, многії в собі маєт, зачим і самая Церков Російська многим власним сином в огиду приходит»...*)).

Але вчений цей гурток був за введення української мови не тільки на словах, але й ділом доказав це. Ієромонах Тарасій Земка переклав з грецького оригіналу на мову українську так зані Синаксарі і їх видруковано в печерській друкарні р. 1627-го в «Тріоді Пісній» (це 16 великих оповідань). А в передмові до цієї «Тріоди» П. Беринда блискуче доказав прихильникам старої мови, що в церкві можна молитися й мовою українською. І з того часу в Києві і по всій Україні Синаксарі читано в церкві лише по-українському. **)

Ось із цього гуртка київських учених вийшов і той переклад «Вірую», який я хочу тут оголосити. Ієромонах Азарій (був це, здається, відомий архимандрит Захарій Копистенський) написав (власне-доповнив) українською мовою дуже важливу для свого часу книгу: «Книга о вірі», яку й видруковано в Києво-печерській друкарні десь коло 1619 року, — це один з перших київських стародруків. І в цій книжці на ст. 165-167 і подане «Вірую» по українському, в перекладі, певне, того ж ієромонаха Азарія (Захарія Копистенського).

Росказавши, що наща віра згідна з св. Письмом та наукою св. Отців, Азарій говорить про Символ віри, «которий ту язиком посполитим росским покладаю, аби й найпростший могли розуміти, што мовить і як вірить». Ось цей переклад:

«Вірую в єдиного Бога Отця, Вседержителя, творця неба і землі, відомих тиж всіх річій і невідомих. І в єдиного Господа (Пана) Ісуса Христа, Сина Божого, єдинородного, з Отця рожденого пред вишисткими віки; світлость з світлости, Бога правдивого з Бога правдивого, рожденого а не сотвореного, спол'їстного Отцю, през которого ся зшистки річи стали. Которий для нас, чоловіков, і для нашего збавеня зишол з небес, і втілился з Духа Святого і Марії Дівиці, і чоловіком ся стал. Укрижован теж для нас, под Понтським Пилатом, і утерпіл, і погребен бил, і воскрес (із мертвих встал) третьего дня ведлуг письм. І вошол на небеса, і сидить по правиці Отця. І повторне прийти маєт з хвалою судити живих і умёрлих; которого королевству не будеть конца. І в Духа Святого Господа (Пана) оживляючого, з Отця ісходячого, з Отцем і Сином сполхваленого і сполславленого, который мовил през проки. Єдину святую (католицькую, повшехную) й Апостолськую Церков. Визнаваю єдинё крещеніє на отпушеніє гріхов. Очекиваю воскресенія (вскрешенія) умёрлих. І живота пришлого віку. Амінь». ***).

Перекладено, як бачимо, на тодішню літературну українську мову. Переклад кострубатий, — але ж це перший переклад, зроблений 306

*) З цосвяти до «Лексикона» 1627 р. П. Беринди.

**) Докладніше про це росказую в своїй статті: «Українська мова в Києво-Печерській Лаврі в XVII віці», див. «Духовна Бесіда», 1924 р., № 1-2.

***) Виписую з примірника Львівського Національного Музею № 683; правопис подаю сучасний; в дужках подаю пояснення Азарія на полях книжки. Переклад має старі українські наголоси.

років тому. Переклад цей має для нас велике ідейне значіння, — він красномовно свідчить нам, що теперішнє бажання молитися рідною мовою — це дуже давнє бажання. І коли сьогодні ми молимося рідною мовою, то не заводимо цим жадної новини, — так було на Україні вже в старовину, але московська церковна ієрархія прибила нам до краю всі наші національні ознаки. Ось тому власне и тепер ми не українїзуємо нашу церкву, а лише — розмосковлюємо її.

Проф. Іван Огієнко.

29. XII. 1925.

ПОЖОВКЛЕ ЛИСТЯ.

(лист II на Україну).

Проїшли свята, люде взялися за працю. Ви не уявляєте собі, що то таке цей великий центр європейського життя, коли він працює. Десь в маленькому місті в Швейцарії, Німеччині ще більше, у Франції в час праці — тихо. Десь там по своїх кутках люде працюють — їх не чути. І тільки рівно о 12 годині, коли приходить час снідати, цілі натовпи заповнюють вулиці, всі біжать, всі поспішають, а за пів години знов все тихо. В Парижі гром неперервний, в центрі на великих бульварах і інших вулицях безперервною низкою тягнуться автомобілі й автобуси по чотири, по п'ять в ряд. Перейти вулицю часом неможливо протягом 5-10 хвилин, аж поки полісмен не підійме своєї магічної палички. Тоді все відразу стає, тепер вже натовп піших людей швидко перебігає вулицю. Це Париж надземний, а під землею є ціла сітка «метро» — підземних залізних доріг, які з великою скорістю переносять вас з одного кінця Парижу у другий. Ні перед чим техніка не зупиняється, мостами давно вкрита Сена, але тунелі прокладені і під нею: метро несеться серед вохких стін по під великою річкою. Добра вигадка, але шкідлива для здоров'я. Проїхати раз, два — нічого, працювати там гірше, підмітати в ночі підземні стації метро ще гірше, а це саме й є «упирхлицька» праця. Не маю пояснювати землякові, що читав мого попереднього листа, що «упирхлик» це не птиця, а попросту чеське слово, що значить біженець-емігрант. Ця «птиця» має певне дуже коротке пір'я, тому, певне, перелітати з одної країни до другої, з огляду на візи і гроші, їй страшно тяжко. Але голод заганяє цю птицю аж під землю і там мете вона за гроші стації, оскільки не найде ліпшого «надземного» корму.

Але вертаємося до Парижу. Кипить столиця... Але ми б дуже помилялися, коли б думали, що Париж це щось цільне, що він має своє суцільне життя. Париж не має свого однакового стилю що-до архітектури; Париж не має і одноцільного життя. Підійть в різні квартали, і зовсім инший дух охоплює вас.

Ви в центрі. — Навколо вас або нечувана розкіш, світово відомих крамниць, або та біганина ділових людей, порядних торговців і ситих

останніх спекулянтів. Проїдьте тільки біля колони, якою обведена гарна будова біржі, проїдьте ранком і ви подумаете, що здійснилася мрія московських каліфів: революція безперечно почалася... Але ви помилитесь, це — не революція, це попросту биржевіки, їх кілька тисяч, викрикують один поперед одним якісь незрозумілі вам цифри і назви паперів. От вона, спекуляція! Звичайно, великі риби сюди не запливають, тут тільки їх агенти і дрібні *chevaliers d'industrie*, що заробляють свою копійку на чужому і навіть своєму лихові.

Але не люблю я цього ділового Парижа. Ідемо до Etoile, до цієї гігантської тріумфальної арки, що панує над Парижем, що закінчує величезну, чи не найкращу в світі вулицю — *Champs Elysees*. На тріумфальній арці відбиті прізвіща всіх героїв наполеонівських війн, під нею — найбільші святощі сучасної Франції: «тут спочиває невідомий жовнір, що вмер за Францію». І завжди ви побачите там якусь матір, що не знає, де могила її сина, побачите своїх і чужих, що зупиняються хоч на хвилину, в пошані скидаючи капелюх, перед своїм найбільшим героєм — невідомим жовніром. І кожний раз згадуєш слова Ренана — «і кров пролита і слези зв'язують націю в єдине ціле». Французи вміють любити своїх героїв і тому вони справжня нація...

Близько від Etoile Булонський ліс, навколо і особливо в т. зв. *Passy, Neuilly*, спокійні будинки, де живуть люди, що мають гроші, що шукають спокою і якогось комфорту життя.

Повний контраст — *quartier populaire*, яка єбуль частина коло *Italie*, або *Place de la Nation* і т. д. Там інші будинки, там немає садків і коли можна ще там жити в зимку, в літку серед спеки життя робиться невиносимим, нестерпним. В цих кварталах мешкають і наші емігранти. Але не всі. Багато їх знайдете близько від Сорбони, в *quartier Latin*. Тут зовсім інше життя, тут купчиться розум Парижу, може цілої Франції, може цілого світу. У всякому разі це колосальний розумовий центр. Старі вже будинки, баня Сорбони, — ви зустрічаєте їх на кожному кроці, — от медичний факультет, от школа декоративного мистецтва, на *rue Bonaparte* академія мистецтв; підіть на *rue des Ecoles* і на *rue St. Jacques*, ви прочитаєте багато назв різних великих славних шкіл та ліцеїв. Тут же ви знайдете оригінальний садок, заставлений старими статуями, старими воротами, арками, перенесеними невідомо звідки. І над всім цим руїни палацу великого цезаря Юліяна. Це рештки старої Лютеції. Тут в середні віки ченці клюнійські пристроїли свій монастир і в цій дивовижній пам'ятці середньовічній, що злилася з стінами Юліяна, як символ історичної єдності, непереривності людської культури, тут знайдете ви дивоважний музей середньовічний, одну з перлин Парижа.

Трохи далі піднімаєтесь в гору, і ви на площі Пантеона. Перед вами великий храм з колонадами і високою банею — це колишня церква св. Женеєвези, з часів революції — Пантеон. Трудно не вийти в цей храм, в цю гробницю найбільших людей Франції. Але відразу вам дивно і прикро: шалок тут ніхто не здимає. В Пантеоні кілька статуй, досить гарних, але якось незахищено, якось пусто. Бродить багато провінціалів і чужинців. Вас кличуть до гробниць. Весь натовп, іде

вниз, під землю. Ще над сходами ви бачите червону урну, і сторож тихим ясним голосом говорить: «тут покоїться серце Гамбети...» Йдете далі, сторож зупиняється і знов говорить: тут спить Жан Жак Русо, народився в 1712 р., вмер 1778. І один тільки чоловік скинув шапку перед пам'ятю великого пророка й великого безумця, і той чоловік був чужинець... Кругом просто цікавість, люде прийшли для розваги; цього не ховають. А перед ними могили Вольтера, Віктора Гюго і багатьох інших. Темно там, вохко, незахистно, пожовкле листя на старих вінках, давно засохлі квіти. Не видно сонця, неба. Сумно бути великим чоловіком, сумно лежати під цим знаменитим храмом, що перестав бути церквою. Ні, краще спати «серед степу широкого, на Україні милій...» Мудрий був наш геній, і добрий Пантеон збудував собі... І думав я собі в підземеллю: добре надєжати до старої прославленої нації, добре відчувати в своїй крові тисячліття культури. Добре мати стару тверду державність, але старі квіти зів'яли, листя пожовкло... І хто зна, чи не краще мати в собі здорову молоду кров, великі необраховані ще ніким перспективи, свіжі ще не розквітлі квіти і молоде ледве зелене листя. Ми теж маємо дуже стару культуру, але вже дуже довго ми спали, а сон відновляє до життя людину, молодить її. Ми маємо привілей мати старий мозок культурного народу і молоду кров народу, що прокинувся від довгого сну...

Але більше під землею з великими покійниками бути не можу. На свіже повітря! От Люксембург — тепер сенат, колись палац Марії Медічі. Прекрасна будова стилю ренесансу. Ви коло старого великого фонтану — цілий фронтон з фігурами і невеликим басейном: форми ці, вибудовані в часи відродження Європи від довгого сну, так і вириковують в вашій уяві великі постаті цієї незабутньої доби. Великі тіні королів, їх герцогів та графів... І по за ними — десь ще з дальших трохи часів ви бачите сивоволосу мудру фігуру Леонардо да Вінчі, — і тоді думаєш собі: як багато може досягнути той народ старої культури, що давно спав і нарешті прокинувся до акції і творчости...

Чміль.

ЛИСТИ З ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

III.

«Праві й неправі руси».

Рівнісенько за сім років перед цим, в лютому 1919 р., в тільки-що народженій суверенній Чехословаччині з'явилися перші українці з Великої України. Звісно, були тут і раніше репрезентанти нашої нації, котрі, однак, саме нашої нації й не репрезентувати, бо звали себе або ж «русинами», маючи за батьківщину — Галичину, або ж — «малоросами», або ж, нарешті, щоб уникнути непорозумінь та дискусій, — просто «русами», тоб то росіянами в ширшому сенсі слова. Одже,

фактично лише сім літ перед цим Чехословаччина, респективно — Прага побачила вперше справжніх («правих») українців. Були то члени тимчасової дипломатичної Місії УНР. Того ж дня увечері, як вони сюди приїхали, зішлись з редакторами та журналістами й дали своє перше повідомлення чи інтерв'ю про справи українські, й з того часу поднесь слова — «Україна», «український» і т. п. почали раз-у-раз з'являтися в ЧС пресі часами — знов таки поднесь, — перемішуючись з словами «малоруси» або й «руси з Півдня», але ж лише в пресі певних двох політичних груп.

Отож, мабуть не буде нецікавим кинути погляд назад на той шлях, що протягом зазначеного часу по громадській чеській опінії промандрували наші національні назви, бо ж таки, без сумніву, їхня мандрівка лишила по собі в уяві чеського народу певний слід, який з нашого суб'єктивного погляду, можна вважати за цілком позитивний.

Зрозуміло, що перші спроби прищеплення чехам цих призабутих міжнародніх термінів на початку було дуже тяжкою справою, бо ж, як відомо, в політиці, котра ніби з природи своєї мусить бути найрухливішою річчю, панує в дійсності консерватизм і традиція. Всі ми знаємо з власного досвіду, що вдома й наші люде особливо шкутильгали в національнім питанні й дуже уперто взивали загалом кожного чужинця збірною назвою «німець». З-окрема ж кожен словак з переносною крамничкою («рашавець») був для нас не инакше, як «венгерець», кожен болгарин — катеринщик з малпою — «серб», а кожен пекарь турок — «грек». Те ж саме існує й досі в Італії, котра, що-денно бачучи в себе безліч чужинецьких туристів, в селі загалом все-таки зве їх «тедеско», — тоб то, цілком по-нашому — «німець». Тому ж нема й дива, що для чехів ще й нині тяжко відкинути свою традиційну звичку: всякого, хто прийшов з Сходу звати збірною назвою «рус». А ще, коли ця звичка була міцно підперта й свідомим русофільством, котре при минулій політичній ситуації було тут цілком природнім і оправданим, плекалося в політиці, літературі, школі, — то на початку акції репрезентантам УНР видавалося просто неможливим сучасному поколінню чехів прищепити нові назви, нові погляди на нашу націю, що всією масою своїх 40 мільйонів глибоко втонула в загальній масі народів з спільним тавром «руса».

Але час швидко минав, події розгорталися з кінематографічною прудкістю та несподіваністю й горнули на гостинну ЧС-ку землю нові й нові хвилі людей, що уперто й непохитно звали свою батьківщину Україною, а для себе — просто вимагали назви «українець». І от, належає нам наймення хоч-не-хоч почало входити в чеськословацький лексикон і, як тепер видко, досить швидко завоювало собі міцне місце в громадській опінії краю. Так що, наприклад, в тому ж таки першому році (1919) нашої офіційальної появи в Празі, на славнозвісних концертах Кошиця, довелося мені бути свідком першої дискусії між чехами на цю тему. В моєму щоденничку записано, як один завзятий неофіт і наших змагань прихильник в фойє театру палко роз'яснював скептикам, що «Україна прецінь є цілком инша річ, як Руско, не має з Руском

нічого спільного, понеже вона навіть у Руску й не лежить, а існує лише в Галичі».

Далі справа пішла темпом швидчим. Тому сприяли не тільки великі хвилі пересельців, але ж і великий жовто-блакитний прапор, що маяв на балконі одної з найжвавіших вулиць Праги, і сотка тисяч книжечок в мові чеській про справи українські, книжечок, котрих, між иншим, тепер вже майже неможливо знайти в якихсь книгарнях ЧСР. Тим то вже в 1920 році наша національна назва не тільки нікого не дивувала, але ж можна було здібати людей, котрі почали вперше робити різницю між «русами» — «правими» (тоб то — «справжніми»), й «неправими». Отож, на початку 1920 року, сидючи на одній вечірці за спільним столом з кількома артистами-чехами, я з приємністю слухав, як один скульптор доводив своєму колезі-малюреві, що «в самому типі українців і русів існує велика й відразу помітна різниця: тим часом, як українці мають північний тип і нагадують своїм русявим волоссям та світлими очима шведів, руси — майже всі — чорні, кучеряві й з горбатами носами». Сподіваюся, що нині, коли ЧСР має визнати собіти, багато й інших місцевих людей навч переконаються, що мій приятель — скульптор принаймні в другій частині своєї характеристики мав багато правди. Але ж серйозно кажучи, залежить не на таких помилках, а на самому факті диференціації.

В році 21-му скрізь по ЧСР можна було здібати багато галицьких стрільців, котрі вже давно перестали звати себе русинами, — а тому й розмежовування русів від нас в громадській опінії чехів значно поглибшало. Потім з'явилися по чеських високих школах великі кадри наших студентів: це був новий, визначний фактор популяризації в Чехах нашої нації. В послідуючій часі, коли укр. студенська менза містилася в частині Праги, що зветься Сміхов, у цім районі в обідню та вечірню пору на вулицях можна було чути нашу мову в далеко більшій мірі, як за часів Центральної Ради в Києві. Мало не в кожному домі Сміхова оселився українець й тутешні люди вже цілком певно розбірались в тому, що «рус і українець — то не одно». З цього часу я не раз занотовував розмови з Чехами, котрі мали нагоду познайомитися з нашими людьми, від них довідалися про суть й логику наших змагань і вже без помилки навіть в назві, констатували між нами й русами велику («обровську») різницю.

Що це переконання не було тільки локальним Сміховським, а перекинулося також і в село, далеко від Праги, свідчить мій запис з 1923-го року про такий факт. Я жив у глухому селі, куди випадково заблукав один відомий письменник, що знаний, як і український белетрист. Але ж людина ця була дивно вихована, підкреслювала свою «богему» й поводитись досить непристойно. І от, якось по обіді, ресторатор — чех підсів до мене й цілком «секретно» почав мене попереджати, щоб я не довіряв «тому панові, котрий явно бреше, називаючи себе українцем. Є то — правий рус»...

Минулого року я їхав потягом і читав. Біля мене сидів поважний пан й через плече зиркнув у мою книжку. За хвилику не витримав і запитав: — «Це ви, пане, читаете по українському?»..... Познайомились.

Виявилося з дальшого, що був це значний провінційальний чеський фабрикант, а його знайомість з українською справою заходила вже так далеко, що він з першого рядка розрізняв український текст від московського.

Я міг би зробити ще чимало виписок, що свідчать про послідовний і дуже-швидкий зріст ознайомлення з нами братнього народу, але ж мій цей лист затягається й тому дозволю собі навести останній приклад, що трапився вже цього Різдва. В числі привітальних листів та карток, отриманих на свята від знайомих та приятелів чехів, був і лист від одної простої жінки, що колись в селі носила нам воду. Вона пише, що її молодча сестра, котра навчилася від моєї жінки вишивати та мережати, ходила в українських сорочках, й це відіграло ролу в її житті; вона вийшла заміж за українця, «годного человека» й недавно їй народився «гарнесенький українчик».....

Коли в ЧСР почали існувати наші високі школи, що згромадили біля себе велику кількість наших людей, — натурально, знайомість околицьного населення з справою українською й поширилась, і поглибилась. Можна з певністю сказати, що, наприклад, в Подєбрадах, де майже в кожній хаті живе довгий час український студент чи професор, — у більшості населення знайомість ця далеко глибша, ніж у всякого московського інтелігента в бувшій Росії...

Одже, нема сумніву, що нас сьогодні в Чехословаччині знають досить добре.

Інше питання, які творяться у чехів консеквенції з того пізнання? Як — позитивно чи негативно — уявляє собі нас чеська громадська опінія?

Будучи українцем, досить тяжко говорити про це об'єктивно. А все ж таки, утримуючи себе в можливих межах скромності, я дозволю собі знов таки — фактами, спробувати в слідуєчій листі дати відповідь і на це лоскотливе питання.

Гр. Кущєнко.

НА ЧУЖИЙ МЛИН.

(«З трибуни». Промови українських послів і сенаторів у польському сеймі і сенаті. І. Львів, Луцьк, Холм, Берестя. Наклад українського посольського клубу).

Не так давно вийшла під згаданим заголовком книжка, яка є згідно з словами передмови, «збіркою характерніших промов, цікавіших внесень та інтерпеляцій... в повній послідовності й системі, як цілість».

З огляду на призначення книжки не буду спинятися над різними недостачами мови, лише, щоб краще оцінити як саму книжку, «яко цілість», так і цю «систему», а також щоб ліпше з'ясувати доцільність самого видання, мушу спинитися коротко на діяльності українського посольського клубу. Це тим більше слід зробити, що преса, незв'язана з посольським клубом, оцінювала досі його діяльність лише глибокою

мовчанкою, забуваючи, що одною з найбільш істотних рис демократизму є прилюдна критика діяльності народніх обранців.

Кинувши оком на минулу діяльність клубу, не обняту цєю книжкою, а також ознайомившись зі змістом збірника промов, мушу ствердити, що українські послі не мали й не мають досі жадної творчої організуючої ідеї, що їх об'єднувала б та вказувала напрямок роботи.

Для більшої ясности покористуюся аналогією з фізіології, яка каже, що організм може виконувати рухи доцільні, якими керує мозок, і рухи рефлективні (відрухи), якими інстинктивно відповідає організм на різні подражнення. Творчими являються лише доцільні рухи, що можливі тільки тоді, коли мозок свідомий мети і коли ця мета корисна для організму.

Отже, не хочачи зле думати про наших послів, мушу припускати, що вони приступили до праці, не з'ясувавши тої мети, до якої повинен стреміти український народ, і не виробивши тактики, спрямованої до її досягнення.

Може де-хто скаже, що такою об'єднуючою є «ідея оборони нашої нації», але на мою думку, така ідея лише допомагає створенню оборонного фронту (акція планово-відрухова), але цілком не дає відповіді на те, де шукати союзників (чи в чужинцях чи у власному народі) і не вказує мети, що допомогла б творчій праці в організації запілля. Можливо, що де-хто разом з п. Васильчуком (стор. 12) думає, що «українські партії об'єдналися на ґрунті самоозначення», цілком, очевидно, не підозрюючи, що саме тому й нема скільки небудь помітних наслідків того об'єднання. Адже ж з таким самим успіхом можна об'єднати навіть всі партії всього світу на якомусь широкому принципі, напр... гуманности (котрий кожен буде розуміти по своєму), і таке об'єднання буде теж слабе і нечинне, як і нашого клубу.

Цілком инше йшла б справа, коли б хоч частина послів об'єдналася на принципі суверенітету нації, що змусило б її провадити роботу в напрямку підготовки передумов для його здійснення. Тоді б діяльність стала плановою, зводилася б не до самої деструктивної праці і не було б жадних «випадкових» виступів, а разом і таких сторінок з діяльності клубу, як 1) співпраця з Сікорським, без наперед умовлених компенсацій на користь українського населення, 2) заступництво за московських єпископів, ворогів українського народу, 3) непотрібної співпраці з російським клубом і 4) нелогічно і по москофільському зрадагованого листа до митр. Діонісія в справі нового стилю (під ним не повинен був підписатися жаден українець, коли не тому, що подібну справу міг розв'язувати не Діонісій і не Тихон, а лише утворений згідно з законом 1 січня 1919 року Український Церковний Собор, то з огляду на відношення Української Автокефальної Церкви до Тихона і його боротьбу проти українського руху).

Крім того, поставлення повище вказаної мети охоронило б клуб од його найбільшої помилки, що знищила наслідки корисної праці послів тут і праці б. закордонних представництв У. Н. Р. Помилка ця знайшла свій вислів і в розкритій перед нами книжці. Тут п. Васильчук в своїй промові, котра принагідно доводить, що автор зна-

ходиться під впливом гасел соціалізму, сподіваючися чогось для нас од «лівого курсу» в Європі, питання миру зв'язує «з квестією національних меншостей» (зменшуючи значіння цієї проблеми, а разом з тим і української справи), а всі лиха вальть на «імперіялістичну реакцію» і «мілітаризм» (ст. 9), затемнюючи лише тим боротьбу націй за існування і панування.

Трохи далі він каже, що «у пня української і білоруської нації б'ється живе серце в народі і чути зойк катованого тут брата» (ст. 11), що поруч з згадкою перед тим за Чичерина наводить на думку, що все ж Чичерин має бути виразником того биття серця, а це все стверджує якось не українську орієнтацію автора. На стор. ж 14 автор промови запевняє усіх, що «ми здобули державне становище на Вел. Україні» і тому тут же зажадав плебісциту від Польщі.

Яку міг мати мету автор цієї промови? Не можу припустити, що він надіявся, що сойм пристане на плебісцит, і тому гадаю, що автор промови хотів з трибуни сойму звернутися до українських мас і Європи, а як так, то які були у нього підстави запевняти, що український народ здобув на Великій Україні державне становище?

Цим твердженням він підтримав брехливі заяви прихильників чужої державної ідеї, комуністів-агентів нашого ворога, допоміг поширенню цієї брехні в масах, спростовуючи численні урочисті протести уряду У. Н. Р. і різних місій і організацій в Європі проти окупації москалями України.

Так чи інакше, але саме визнання фіктивної Совітської України за державу українського народу є колосальною помилкою клубу, котра й далі держатиме українців в зачарованому колі боротьби «за Москву і Варшаву».

Не менш характерним для п. Васильчука і більшості послів посольського клубу є легковаження визвольної боротьби У. Н. Р., її досвіду та зв'язана з цим відсутність традиції політичної праці. Прочитайте хоча б на стор. 18 слова: «ті з наївних, що повірили в злинялі польські гасла і концепції польської лівниці, закінчують своє побратимство зброї в таборах інтернованих. Гинуть. » -- Звідки взяв пан посол, що ці «наївні» вірили в якісь «польські гасла»? Нарада, яка була в Винниці у С. Петлюри і погляди тодішніх керуючих осіб та більш тверезих політиків, як і вся дальша праця чинників уряду У. Н. Р., доводить саме, що тут йшла річ не про «віру», на якій ніхто й ніде не будував політичної праці, а про те, що згадані чинники дивилися на згоду як на одиноким можливий т о д і засіб поглибити в свідомості мас, шляхом боротьби, гасла державности і суверенітету.

Що ж торкається легковажного освітлення для майбутнього України Черноморсько-Балтійського блоку, що випливає з реальних потреб чорноморсько-балтійських держав і може ще стати колись дійсністю, то воно доводить недалекозорість п. Васильчука тепер, а колись може буде здаватися чимсь більшим ніж «наївність».

Переглядаючи збірник далі, ми натрапимо на федералістичний вибрик сен. Карпинського, поруч з наївною порадою «зректися українських земель, щоб вони мали змогу об'єднатися з матернім пнем

в одну державу». Ця порада знову стверджує, що посли нашого клубу з одного боку не поглиблюють свідомости, що свою державу можна здобути не від сусідів, а від себе, і з другого боку представляють масам справу так, наче б то досить було «зречення» Польщі (коли б таке фантастичне явище могло б статися) і сама собою створиться українська держава. Я думаю, що саме панові сен. Карпинському, як одному з вищих урядовців і діячів У.Н.Р., найскорше б довелося переконатися, що для українців-державників у тій «державі» було б залишене місце, коли б не під «стенкою», то хіба що за ґратами.

Переглядаючи збірник далі, на ст. 64 ми знаходимо таке високо-авторитетне твердження, що «такого випадку, щоби вживати супроти якогось народу уніфікаційної методи, а одночасно нехтувати його економічні потреби, ще й кривдити його з господарського боку, такого випадку новітня історія не знає». А мені просто здається, що промовець не знає історії.

На сторінці 82 автор промови виступає в обороні московського духовенства, котре ненавидить наш народ, шкодило і шкодить йому. Це місце характерне взагалі для політики клубу, що не скористувався боротьбою москалів з поляками для перетворення православної опозиції в українську, що схилило б терези боротьби на користь нашого народу. Коли пан Богданович, російський посол польського сойму, обороняв гегемонію свого московського центру над усією православною церквою і тим самим її московський характер, підтримуючи авторитет Тихона, то українські посли були, так мовити, лицарями чужої ідеї.

Природно, що цілком в дусі тої «цілості» і «системи» (про котрі говориться в передмові) на ст. 93 названо борців за українську незалежність «нешасними синами українського народу, які повторили помилки де-яких наших діячів історичних».

Я думаю, що ідейні спадкоємці не гетьмана Б. Хмельницького (який також зробив цю помилку в бік Москви), а Самойловича, а може навіть і Брюховецького не мають права так говорити про тих, хто, як ми бачили, не відступив од ідеалів державности і уперто змагався за здобуття справжньої самостійности, а не «федерації» чи «з'єднання з матернім пнем» шляхом «плебісциту».

Далі на стор. 110 і 109 поставлено крапку над «і», там говориться таке, що на сході існує «українська держава» і трохи далі, «ось чому більшовики виступають скрізь як прихильники національного руху».

Це злочинне переконування українських мас, (бо ж, звісно, не можна такими промовами вплинути на поляків), в тому, що Москва є їхнім оборонцем і що вона утворила нам державу, робиться і смішним і чудним в устах ніби то не комуністів і ніби то свідомих українців, котрі таким чином, самі не відаючи, що творять, підготовляють ґрунт Харкову, бо ж вони, як діти за маріонеткою, не бачать руки, що нею водить, чи може не хотять її бачити.

Де-хто з читачів може закинути мені, що я неуважно перечитав книжку і тому не помітив таких заяв, як на стор. 111. «А про те український народ не зрікся своїх змагань до сотворення єдиної самостійної

держави, в яку б увійшли всі одірвані частини української території та українського народу. Морем крови Україна купила собі право самостійности. І це право здійснить раніше чи пізніше». Але у відповідь на цей закид я відповім, що коли мати на увазі, що наведений уривок вихоплений мною з тої промови, з котрій запевнялося, що совітська Україна є самостійною державою українського народу і доводилося велику прихильність большевиків до національних рухів, то вартість цього уривку стане ясною — це просто гарна фраза, це параванчик для «смени вех».

Що ж токрається колективної заяви клубу на ст. 139, що «український народ не може зректися свого найсвятішого права — самому бути господарем на своїх споконвічних українських землях», то ця заява така туманна, так нагадує подібну заяву першого універсалу Центральної Ради, де цим стверджували домагання лише автокомії.

Отже, підсумовуючи все попереднє сказане, спробую представити обіцяну в передмові «цілість» яко «систему» так: 1) оборона від колонізації та поширення переконання нетривкості ризького кордону, 2) поширення (може найвже) погляду, що совітська Україна є не чужою колонією, а самостійною державою, 3) слабенька агітація за самостійністю і 4) безплатна реклама совітської, малоцінної з національного боку, українізації. За таку «цілість», безумовно, мусів би подякувати Чичерин.

Українець же, визнаючи деструктивну, відрухову завзяту боротьбу проти чужого натиску, на жаль не побачить тут закладання підвалин власної державности і підготовчої праці для утворення резервів, що дозволили б її оборонити.

І коли мати навіть на увазі непередготованість отих політиків, що захотіли познайомити ширше громадянство українське з тими промовами, що їх вони виголошували в польському соймі, то вже те эле, що вони не з'ясували мети і тактики своєї діяльности, і тому їхня завзята боротьба послужить лише на славу... Росії і підготує ґрунт для московської експанзії.

Ці причини змушують мене порадити не збільшувати хаосу в головах наших мас росповсюдженням цієї книжки; котра покладає по суті надії на ворожий нам схід, а не на творчу працю і самоорганізацію українського народу.

За те, закінчуючи рецензію, мушу згодитися з автором передмови в користності цієї книжки для «об'єктивного дослідника нашого історичного життя»: він, безумовно, скаже, хоча може й неприємне пл. послам, але правдиве слово.

І. М.

ПАНАС ЛЮБЧЕНКО В РОЛІ ГОРЕМИКИНА.

Читальника не повинен дивувати заголовок нашої замітки. Темпора mutantur, а разом із зміною часу на шахівниці історії міняються і люде. Буз колись Горемикин, вельможа царської Росії, трохи скептик,

трохи сибарит, а в цілому гробокопатель царського режиму. Тепер є у Києві, в ролі дрібніший — голови Київського Окрвиконкому Панас Любченко, трохи неук, трохи ділетант, а в цілому слуга покірний совітської влади на Україні; в міру своїх сил він також допомагає, очевидно, проти своєї волі й бажання, загибелі совітського режиму на Україні.

Ріднить колишнього статс-секретаря — Горемикина і голову Окрвиконкому — Любченка один і той самий дальтонізм що до оцінки укр. національного руху.

В році 1916 посол Франції Палеолог запитує Горемикина, як він дивиться і що він думає про національний рух на Україні. Горемикин одповідає:

«з погляду національного українці такі ж «русскіє», як і найбільш чисті москвичі... У нас українського питання не існує».

В році 1926, себ-то через 10 років після розмови Палеолога з Горемикиним, відбувається розмова депутатів польського сейму з п. Любченком на ту саму тему. Про цю розмову «Пролет. Пр.» одповідає так:

«Де-які депутати поставили тов. Любченкові таке характерне питання, бажаючи, очевидно, перевірити брехливі інформації укр. жотоблакитньої емігранщини проти Радянського Союзу. Вони запитали тов. Любченка, чи немає тепер на Україні національного руху, скерованого до відокремлення від Москви. Депутатам тов. Любченко дав відповідь, в якій рішуче спростував ці чутки».

Інакше й не могло бути: тільки рішуче спростувати! Горемикини, трансформуючися в Любченків, занадто шанують своє становище, щоб в розмові з чужинцями виявити якесь вагання чи непевність. Становище зобов'язує, а Любченкове — зокрема і особливо, — отже, і відповідь голови Окрвиконкома не могла бути іншою, як та, що її дав колись на аналогічне запитання Палеологові Горемикин.

Через півтора року після категоричного запевнення російського статс-секретаря про те, що «українського питання не існує», - життя засвідчило, що воно існує. Скільки треба часу, що б воно спростувало заперечення пана Любченка — не будемо сьогодні пророкувати. Натомість спростуємо саме «спростовання», що на Україні ніби немає руху, скерованого до відірвання від Москви. Він є, він поглиблюється, потреба його усвідомлюється, як би цього не заперечували різні Любченки. «Високе офіційне становище» Любченка, — щось походить до повітового комісара — ні в якому разі не може бути гарантією від помилок в оцінках соціально-політичних явищ, що мають своєю метою відірвання України від Московщини.

Характерною рисою діячів режиму, що схилиється до занепаду і розкладається, є дальтонізм, засліпленість і недооцінка вибухової сили тих чинників, що уважаються офіційними оптимістами за мало небезпечні і навіть неіснуючі. На цю засліпленість хорували діячі царського режиму. Від неї не вільні, як виявляється і діячі большевицького. Любченки йдуть слідами Горемикиних і думають однаковими категоріями, і однаково заперечують наочні факти. Побажавши їм найбільшого успіху в цьому напрямку, — а самі далі провадити будемо розпочату працю в справі відокремлення України від Московщини.

О. Р.

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

З діяльності Української Академії Наук.

— Реформа Всеукраїнської Академії Наук. В большевицьких сферах піднято питання про реформу Академії. Цю справу обговорювала сесія Главнауки, що відбулась у Києві 22-26 січня. Докладніші відомості про «реформу» подамо пізніше.

— Експедиція для вивчення Трипільської культури, має виїхати влітку ц.р. в складі таких учених: М. Білинського, В. Козловської, Макаренка і Федоровського.

— В Історично-Літературному Товаристві Академії Наук 19.1. відбулося засідання з доповідями: О. Дорошківича — «Шевченко і Пестрашеви» і Б. Якубського — «До студіювання Шевченкового ритму».

— В Кулькомісії Міському Академії на засіданні 25 січня М. Зеров прочитав — «Огляд української літератури за 1925 рік».

— Новий академик. Загальні Збори Академії обрали дійсним членом по кафедрі прикладної математики та астрономії норвезького ученого проф. Карла Стомера (Християнія).

— Геологічний Інститут. При Академії Наук розробляється план утворення в Києві Геологічного Інституту на чолі з академиком Тутковським. До комісії, що опрацьовує цей план, увійшли такі учні як Тутковський, проф. Безбородко, проф. Різниченко, проф. Личков і інж. Полонський.

— В Інституті Нар. Освіти (Київ) одбулося 23 січня засідання історичного семінару вишого типу, присвячене пам'яті декабристів, з доповідями: проф. О. Огибдіна — «Генеזה українського декабризму» (?), А. Загорулька — «Ідеологія українського декабризму» (?), В. Гасвського — «Декабристське повстання».

— «Українські Медичні Вісті». Київський Медичний Інститут видає між иншим українською мовою орган свій — «Українські Медичні Вісті». Невдавно вийшло ч. 3 «Вістей» розміром біля 20 аркушів друку. Біля цього солідного видання скупчуються поважні наукові сили, і воно стало органом української медичної думки на Україні. Характерно, що столиця — Харків — до видання медичного журналу українською мовою ще не подумалася: як і раніше, так і тепер медичні журнали все ще виходять тут в російській мові, не дивлячись на 100 проц «українізації».

— Главнаука. По відомостях агенства большевицького «Ратау», ухвалила всі наукові установи України перевести на укр. мову. Надалі наукові катедри призначатимуть виключно осіб, що володіють укр. мовою.

— В музею мистецтва (колишній Ханенківський) в кінці грудня улаштовано виставку картин відомого колекціонера Шавинського, передану ним музеєві. 28.XII відбувся вернісаж.

— Всеукраїнська Народна бібліотека у Києві вступила в зв'язок з Нью-Йоркською, Пруською і Паризькою Національними бібліотеками. В найблизчих часах сподівається вона одержати від цих бібліотек книжки в обмін.

— В Харкові відбувся в початку січня Всеукраїнський терапевтичний з'їзд. Було 270 делегатів. В з'їзді брали участь між иншим і німецькі професори — Вольгемут і Залле — з Німеччини. Проф. Вольгемут сказав промову, в якій висловив задоволення з приводу встановлення зв'язків Німеччини з науковим світом України. Проф. Залле заявив, що задоволення своє з встановлення зв'язку поміж Україною та Німеччиною: «Україна, що раніше була зовсім одірвана від наукового заходу, тепер налагодила з ним зв'язок».

— Місце осідку Центрального Управління Держвидату ухвалено перевести з Харкова до Києва.

— Самогубство письменника. В Києві на ґрунті матеріальних злиднів позбавив себе життя молодий письменник Микола Дубинський.

— Тираж українських (большевіцьких) журналів. Де-які відомості, не вичерпуючі, подас на цю тему «Прол. Правда» (ч. 12): «Всесвіт» 8.200 (ціна 30 карб. за один примірник), «Глобус» — 10.000 (ціна 20 карб.), «Знання» — 1000 (20 карб.) і «Нова Громада» 5.000 (ціна 30 карб.). «Пролетар. Правда» у високій ціні журналів бачить головну причину невеликого їхнього тиражу. Очевидно, що не тільки в цьому. Є й інші причини: бездарність редакцій, невміння їх організувати видання з редакційного боку, а саме головне невідповідність матеріалу, який друкується в цих журналах, справжнім культурним інтересам читача. З зачарованого кола, утвореного большевицькою дійсністю спеціально для друкованого слова, журналам вийти не під силу. Вони можуть існувати тільки завдяки обов'язковій передплаті, яка стала, як це свідчить дійсність, головною і майже виключною передумовою існування як журналу, так і газети.

— Адміністраційний поділ України: Вся Ук-

раїна за знищенням губерній і повітів поділена тепер на 41 округ, 630 районів і 10.535 сільрад, з яких 397 — національних. Останні поділяються на: 130 — німецьких, 90 — російських, 66 — польських, 33 — жидівських, 28 — болгарських, 27 — грецьких, 13 — чеських, 9 — молдаванських і 1 — білоруська. Характерно, що 9 сільрад молдаванських творять автономну молдаванську республіку, причому в молдаванів попили українців. Національні сільради творять 7 національних районів, але число їх має бути збільшено, бо власне тепер переводиться праця по виділенню цілої низки російських районів, 4 районів німецьких, двох болгарських і двох жидівських. Крім того виділяють цілу низку жидівських містечкових рад. Всі національні меншості на Україні обслуговуються 2.000 культурно-освітніх установ, з яких 167 німецьких, 510 — польських, 723 жидівських, — решта падає на інші національності. Виділення національних меншостей на Україні, штучне і не життєве, переводиться під натиском союзного ЦІЛК., який таким чином хоче ослабити силу українського автохтонного населення, в чому йому ретельно допомагає український совнаркомом.

— «Чехарда» в домі українського совнаркому, після останнього з'їзду РКП в Москві прибрала характер перетасовки українсько-большевицьких «достойників», почасти несподіваних для них самих, а почасти й для справи. Зміни й переміни викликали боротьбу гуртків, персональних амбіцій, задрощів і невдоволення. Де-які призначення вражають «парадоксальністю», бо більш менш інформованим в персональних здібностях призначених наперед відомою була їхня неадекватність до виконання покладених на них обов'язків. І все ж таки призначення відбуваються. «Треба куля підіти» — ось головний мотив і критерій, якими керувались в новій «міністерській чехарді», переведеній Совнаркомом ВУЦІК. Збільшено цілком з відповідально-

го стає товаришем заступника голови совнаркома І. Булата. Здано в «архів» (в комісії законодавчих пропозицій) — М. Райхеля, який досі був заступником наркомпра. На місце Райхеля призначено Михайлика. Із колегію НКЮ введено між иншим Юр. Мазуренка — один з «трійки» братів. На посаду першого заступника наркомфіна призначено М. Полоза; з нього фінансіст такий, як з ключа батіг; освіта — три курси с.-х. інституту; другим помішником наркомвну-справ призначено Сливька — теж путану голову, що колись числився с.-ром. Дотеперішній заступник наркомпра Солодуб (із опозиції, відомий де-якими своїми виступами, критикою всесоюзової політики) теж «получив по шапці»: його звільнено від цих обов'язків і ці на яку відповідальну роботу не призначено. Тут, як і в інших «димісіях» відомої ролі поміста Кагановича (генерального секретаря РКПБУ — тепер «всесоюзної» фігури на Україні і довіреної особи «всесоюзного» переможця Сталіна), який не міг простити Солодубові його легенької критики діяльності ЦК РКПБУ. Звільнено також з посади і заступника наркомсбеса Брунька. «Погром» цілий переведено в комісарині «Робітничо-селянської Інспекції», де призначено і комісара і його заступників нових — Володимирського, Демченка і Терехова. Про інші «перетасовки», менш відповідальні, не говоримо, за браком місця. По всьому видно, що об'єднаний совнарком збирається грати «музику», розсадивши музикантів по-новому: пригадується кінцевий рефрен з відомої байки Крилова.

Як відомо українська делегація РКПБУ на останній московській конференції РКП була однією з тих, що брала активну участь в «знищенню недавніх кумирів». Зокрема Петровський і особливо Каганович йшли на пристяжці у Сталіна — Бухаріна і «добивали» «поверженого в прах» Зінов'єва, Каменєва то-що. Повернувши до Харкова з лавровим вінком на чолі і в тоді переможця, Каганович провів постанову ВУЦК про необ-

хідність популяризації резолюції XIV парт. з'їзду і вияснення суті суперечок, що виникли на з'їзді. З цією метою інструктивні зібрання пропагандистів мають присвятити дві-три спеціальні лекції в школах політграмоти тим питанням, що стояли на порядку дня з'їзду. Особливу увагу звернено на те, щоб доказати можливість соціалістичного будівництва в одній країні, тоді як в сусідніх і на цілому світі про це й мови бути не може. Партійна «кобилька» на Україні вже взялась за діло і виносить резолюції, в яких засуджує Зінов'єва і иншу опозицію. Це переводиться легко: «кобилька» що зовгодно буде ухвалювати. Робітничій масі все це байдуже; вона мало або й зовсім не орієнтується в комуністичних «дуперстях» і робить висновок, що «коть» починають гризтися...

— Одною з важливих постанов останнього з'їзду Російської Комун. Партії в Москві було переіменування цієї партії у «Всесоюзну Комуністичну Партію» (ВКПБ). Ця постанова означає загублення місцевими національно-територіальними комуністичними партіями останньої «автономності». Напр., коли РКПБУ і раніш була була філією російської партії на Україні, то тепер вона стає інтегральною частиною її в організаційному відношенні, тим самим гублячи останні ознаки «самостійності», якої вона й без того, по статуту своїйому, а тим більше на практиці, ніколи не мала.

— Нова «ліквідація». Балицький хвалиться успішною діяльністю підлеглого йому ЦИУ. Воно піби ліквідувало «цілу мережу визначних монархічних агентств, що провадили на Україні, в Криму і на Білорусщині контр-революційну працю на протязі останніх 2-3 років». Де-кому з заарештованих «пощастило пролізти в наші артилерійські склади, щоб підготувати вибухи. Монархічні організації з закордону доручали своїм агентам убивати чужинців, приїзжих в С.С.С.Р. для утворення торговельного зв'язку, з соцієтськи-

ми органами, — щоб таким чином утворити вражіння за кордоном, що наші селяне обурюються тими чужинцями, що зв'язуються з большевиками». Далі Балицький оповідає, що ніби задумано було «план утворення бази в Криму для висадки десанта, який ніби повинен був прийти з Румунії». Це вже Балицький або з просоня, або з переляку. Перед судом за всі ці заходи стануть «білі офіцери»: Уренюк (він же отаман Крук), Камин (от. Кара), Усатий (от. Голуб), Сахно-Устимович і Попов. Інтерв'ю Балицького («Економ. Вести» ч. 3) справляє вражіння, що підлегле йому ЦІУ виправдує своє існування провокацією.

— Рішучі заходи для боротьби з бюрократизмом, канцелярщиною ВУЦІК вирішив уживати після всеобщого обговорення цієї найбільшої справи 13 січня. Роль ційшого бальзаму має виконати установка по всіх державних, громадських, кооперативних та інших інституцій «сириньок для скарг на бюрократизм і проволікання. Історія з «станційною книгою» для скарг А. Чехова повторюється. Не дурно ж цю постанову ухвалено 13-го вересня.

— Москва не задоволена Україною. Через що? А через те, що вона починає проволікати з внесенням податків. Член колегії союзного наркомфіна, він же начальник Господатку, Полюдов заявив кореспондентові «Українського Економіста», що «темпи податкових внесків особливо в галузі прямих податків, помітно слабше», що «перші два місяці біжучого року (з листопаду починаючи) викликають побоювання».

«Із окремих союзних республік найбільш слабе поступлення податків спостережено на Україні» (ч. 10). Полюдов зауважує, що «вже останню роль відіграв, в цій справі, ослаблення податкової дисципліни». Висновок з цього — зрозумілий: треба зміцнити податково-адміністративний прес на Україні. Сейсмографічно реагуючи на незадоволення Москви, україн-

ський совнарком вже поспішив ухвалити постанову (7 січня) про прямусові заходи... до осіб, які не внесли с.-х. податку, а саме: «райвиконкомам надано право дозволяти продаж майна, що його описано за невилплату с.-г. податку». («Вісті» з 8. 1.).

— Нема фаховців. На Україні — хліборобський переворот — відчувається тепер брак «висококваліфікованих» спеціалістів в різних галузях сільського господарства і с.-г. промисловості. В зв'язку з цим Наркомзем України подав спеціальну доповідь Госпланові про потребу залучати «варягів» висококваліфікованого ґатунку з закордону, особливо по дослідній справі, скотівництву і по нових культурах, а також по харчовій промисловості. («Укр. Економ.», ч. 12.).

— Живі докази українізації червоної армії. Народа військових шкіль України й Криму переслала «своє палке привітання» 14 парт'їздові КІІБУ. Привітання підписали президія наради: Путня, Месзіт і Зейфіт. («Прол. Правда», ч. 2). «Тоже украинцы».

— Українізація професійних спілок йде кво-ло: з 16 центральних правлінь, що мають 187 філій, українізовано тільки 33 проц.

— Перевірка українізації в Миколаїві дала такі наслідки: з 2.396 співробітників різних місцевих установ знають українську мову добре тільки 67 чоловік, більш менш — 951, кепсько — або зовсім не знають — 1.378.

— Болгарини на Україні. Згідно з загальною політикою українського совнаркому їх теж організовано біля національних сільрад, число яких досягло 41. Кількість шкіл — 79, в школах учиться до 60 проц. болгарських дітей. Всього болгарів на Україні до 100.000. Комсомольський рух і піонерський — пікчемний. В

комсомолі числиться всього 544 чол., «юних лєнінцєв» — 720. Все це більше на папері. («Прол. Правда», ч. 2).

— Рєсєстрація «іаро-дів сходу» почала переводитися в Київ; рєсєстрації підлягають: асирійці, вірмени, грузини, тюрки, татари і перси, турки, греки, китайці, корейці, лєзгинці, монгольці, японці то-що.

— Колонізація півдня України жидами програмово переводиться. Так, цього року буде переселено (не на Сибір, а на Херсонщину) 250 родин з одного тільки Києва. «Київські переселенці» з жидів отримують допомоги 750-800 карб. кредиту на родину. Жидівське Т-во «Озет» клопочеться перед «центром» (очевидно Москвою, а не Харковом), «щоб збільшити число переселенських родин Київської округи до 350 родин» («Прол. Пр.» ч. 10).

— Тенденція давати перевагу російським робітникам перед українськими, але на українських фабриках, продовжується: Донвугіль набрав 7.700 чол., Південкриш — 1.000 чол. На інших фабриках — те саме і при тій самій байдужості українського совпаркому.

— Старе на новий лад. Давні «ісправительніє колонії для преступніков» ухвалено відповісти під назвою «сільсько-господарчих колоній для злочинців».

— Успіхи колективного господарювання на Поділлі в «Пролет. Пр.» (ч.8) змальовано так: «заснувалося в нашому районі коло десятка колгоспів, пережили організаційний період і... завмерли». Правда, деякі ще животіють, але все ж таки йдуть коли не до розвалу, то у всякому разі життєздатність їх під запитанням»....

— Вплив большевицького закону про шлюб на селі приймає форму торгівлі «живим товаром». Шелестівська га-

зета «Шлях Жовтця» ч. 15 містить таку заяву селянок с. Жеребків, Базалійського району: «нас жінок рівняють до худоби. Пригадуються старі часи, коли панство купляло та продавало людей, а тепер в с. Жеребках селянин один одному промінює жінку, цей бере на додачу плуга та коня. Це свавільство зробили селяне, а уповноважений сільради ствердив умову про продаж жінок». З приводу цієї заяви фел'етоніст «Прол. Пр.» ч. 67 «радіє за волинську селянку», що боронить свої права і свою людську гідність, забуваючи при цьому згадати, що випадки подібні до того, що трапився на Волині, є природним наслідком теїрозрабчанности, яку запроваджує в шлюбних відносинах большевицьке законодавство.

— Свідомість «піонера». Найкраще про неї оповідає за «Прол. Пр.»: «З 6-ої друкарні держтресту «Київ-Друк» систематично зникали конторські книги. Арендований — дванадцятирічний піонер Олександр Сухеда не заперечував свої провини. Присланий до розшуку, молодий злодій почав бешкетувати і грозили, що весь піонерський загін прийде звільняти його з під незаконного арешту». (ч.2) «Прол. Пр.» подає, що піонера випустили на волю, бо мати Сухеди поручилась за сина. Але маємо врахування, що на звільнення свідомого піонера більш вплинула погроза атаки «піонерського загону». Всеж цікавою є ота свідомість маленького злодія про «незаконність» арешту. Видно, така вже атмосфера законности в совітській республіці, що піонер не може розуміти її інакше, як беззаконність.

Кіно на Україні.

— В Одесі при відділі ВУФКУ ще в 1923 році було організовано невеличку майстерню для виробу кіноапаратів. Перші 50 проєкторів системи Пате було зроблено досить хуторянським способом. В листопаді 1924 року майстерню було реорганізовано, наслідком

чого 25 грудня м. р. було закінчено 65 проєкторів цілком добрих, вартістю в 220 карб. кожний. В 1926 році майстерні планувє виробити 320 штук, зменшивши ціну кожного апарату до 120-150 карб.

— Московська кінопреса з дивованням констатує, що наукові та так звані «культурфільми» мають між українським селянством великий успіх, в той час як побутові картини «Ванда батька Клиша», «Пізавета Рожнівська» і др. проходять при пустих залах.

— Режисер ВУФКУ А. Анощенко, що працює в Ялті, закінчує декупаж сценарія пором. М. Максима «Смерть Ганни Ор.»

— Незабаром має бути інсценізований для кіно «Сорочинський ярмарок» по Гоголю.

— Першою фабрикою ВУФКУ в Одесі зорганізовано відділ кінохроніки, що має на меті освітлення життя України — політичні події, здобуття техніки, спорт та мистецтво.

— Нью-Йоркський «Nation» приписує відомості про кіно на Україні, відмічає відродний стан кіностудій в Одесі, Києві та Ялті та велику будучність кінопродукції в цій країні, підсонує та краса якої можуть самого запеклого каліфорнійця позбавити розуму, коли такий у нього є.

— Остання книжка «Les Cahiers du Mois», цілком присвячена кіно, містить статтю Rene Marchand, що подає відомості й про розвиток української кінопродукції.

Свєтя де Слав.

ЛИСТ З ХАРКОВА.

Коли дійдуть до Вас цих кілька рядків, Раковський приїде вже до Парижу і запропонує тамопньому урядові нові умовини пологдження старих позичок, зроблених ще царським урядом. Як ви знаєте, цих боргів совітському уряду забороняла платити і «конституція» і «революційна совість» і однодушна воля робітниче-селянських мас. Тепер і ця і «совість» і «воля» ніби захитались. Раковський приїхав до Москви під час

боротьби, яку ми, шуткуючи, звемо «битвою русских с кабардинцами»: роллю «кабардинця» виконує грузин Сталін, а «тоже руссаго» — Зінов'єв. Не дивлячись на те, що атмосфера боротьби гаряча і забиває всім нашим верховодам голови, Раковського знайшли час і вислухати і обговорити разом з ним новий план пологдження старих позичок. Не знаю — вам там ближче видно, чи Європа захоче прийняти цей план, але наші керуючі круги покладають на нього велику надію. Метою його є за всяку ціну дістати у Європи грошей, бо без них совітам не справитися з труднощами економічного життя, що все зростають. Засобом отримання грошей буде зобов'язання совітів прийняти до виплати біля 67 проц. старих боргів. Решту 33 проц. старих позичок совіти запропонують європейським державам, головно Франції та Англії, взяти з Польщі, Румунії і прибалтійських держав, по роскладі. Правда під час опрацювання цього плану, виникли було розмови про те, що совіти документально зобов'язалися не вимагати від прибалтійських держав тої частини старих загально-російських боргів, що припадали на ці землі, але перемогла думка та, що європейські держави самі будуть про це дбати і совітам ніякого діла, мовляв, немає до того, як вони, оті держави, це робитимуть. Одним словом, не тільки Москва, а й наш харківський центр живуть не лише під впливом не-з-а-к-і-н-ч-е-н-о-ї боротьби «русских с кабардинцами», а і під впливом «геніальної» винахідки наших фінансових комбінаторів.

Тут «у верхах» певні в тому, що «Європа дасть гроші». Вам видніше, як воно там буде. «Тризуб» ми отримали, хоч про нього вже й «наші газети» стали писати. Певно, що з лайкою. Але то нічого, ми знаємо, що за лайкою тайтєся. А все таки добре, що «Тризуб» почав виходити. Правда, в дечому ви не з того кінця підходите. Але то не так уже важно: «кінці з кіпцями зійдуться».

З економічної хроніки

«КОЛХОЗИ»

«Економ. Жизнь» з дня 14 січня подає дані про «Колхози», себ то про т. зв. колективні господарства, які свого часу мали перевести в дійсність на землі ідеї комунізму. От воця:

«на 1-VII-25 р. було колхозів 22 тисячі з 3 міль. дес. землі з 1 міль. ідців. По формах об'єднання більше всього трудові с.-госп. артілі й товариства; с.-госп. комуні стоять на задньому плані».

Відмічаючи далі з обов'язку оптимістичне зауваження, що за останній час відмічається, велика тенденція колхозів до спеціалізації, що потяг селянського населення до об'єднання в с.-госп. кооперативи росте, і що колхози краще використовують знаряддя продукції, ніж звичайні селища, газета признається, що «продукція праці в колхозах в порівнянні з загалом селянства дуже низька». Врешті не знати, чому вірити — чи успіхові чи неуспіхові колхозів. Навряд чи навіть і у большевиків залишилася якась крихта віри в сільсько-господарчі комуні, колхози; а то б чого загравати з середняками й касувати «комбедн» — «нужда песенки поет».

— Близькі результати. Будування є відзнакою «благополучія» економічного і спокійного політичного. Цю аксіому взявся перевірити на спеціальній нараді при «О.Т.Э.В.Ц.С.Н.С.». Голова «Центрожил строя» В.А. Белоусов, як передає «Економ. Жизнь» ч. 11, прийшов до песимістичних висновків що-до будівництва кооперативного, на яке большевики покладали стільки надій. От цифри й висновки його.

Мешкально-арендна кооперация по С.С.С.Р. має 24.304 кооперативи з 2,5 міль. мешканців, що займають 4,5 міль. кв. сажень.

Мешкально-будівельна кооперация об'єднує 1.065 товариств (921 в Р.С.Ф.С.Р., 443 в Москві, 102 — в У.С.С.Р., 23 — в Білорусі і 19 — в З.С.Ф.С.Р.). Разом 180 тис. душ, з них 25 проц. робітників.

Засоби цієї галузі кооперативної доходять до 26 міль. руб. Всього по союзів за два роки збудовано цими кооперативами 2.500 будинків на площі в 260 тис. куб. саж. з 8.000 квартир, в яких живе 40.000 душ. Нарада, констатувалася крайню дорожнечу помешкань — 60-70 руб. на місяць — прийшла до того висновку, що «ніяких ілюзій що-до будівельно-мешкальної кооперативної будувати не доведеться».

Всі ці цифри надзвичайно характерні. Вони показують перш за все загалом, що економічне становище не «благополучне» це раз, що тільки за допомогою бюрократичної большевицької кооперативної при державних субсидіях відбудуватися не можливо — це два, і по третє, що ця шутка кооперативна, коли щось і робить, то робить на Московщині, звідки ближче діставити субсидії від центрального уряду.

921 товариство в Р.С.Ф.С.Р. і 102 лише на Україні. Чому? відповідь ясна: тому, що на ці кооперативи Україна одержує менш субсидій, ніж Московщина.

Є ще одна характерна цифра — в цій галузі на 180 тисяч учасників є лише 25 проц. робітників. Не забувайте, що це діється не в якійсь буржуазній державі, в С.С.С.Р. Цікаво щож з себе узяв решта учасників? Мабуть «сочувствующіє» чи що?

— Московські большевики і п'яцтво. «Екон. Жизнь» в ч. II містить замітку про «Качественный стандарт пива» з таким змістом:

«Відділом раціоналізації і стандартизації ВСНХ ССРСР встановлено якісний стандарт пива. Згідно розробленому стандарту встановлюється 4 типи пива: темне низького закису, столове і світле низького закису і чорне верхнього закису».

Жалко, що Ленін не дожив до цього великого дня стандартизації пива, а тоб він підтвердив би, що все це цілком згідно з «Напуттям» Маркса і з таємними постановами III Інтернаціоналу про сполучення робітників для улегшення їх переходу до групи співчуваю-

чих. Московський комунізм не дарма народився під знаком п'яництва в Петрограді. Це старі алкоголіки. Першим здобутком їхньої революції в Петрограді були всі склепи горілки і царські склепи вина. Скільки там втопилося отих самих «товарищів», одному Господу Богу відомо та тим, що витягали цих жертв відданості ідеям комунізму. Хто б міг подумати колись перед революцією 1917 р., що московські більшовики в процесі еволюції стануть «целовальниками» і внесуть в свій програм пива й горілку. Та це не лише питання алкоголізму і смаку, а ще й фінансова проблема. Бачучи, що прямі податки не йдуть, більшовики пустили в хід непрямі. Самий же улюблений спосіб витягати непрямі податки і найлегший спосіб красти з чужої кешени — це підполювання. Підпоїв і у п'яного витяг все — от фінансовий програм московських комуністів; до цього зводиться тепер вся їхня державна мудрість і політика. Від комунізму докотилися до алкоголізму.

В ПОЛЬЦІ.

Свято 22 січня в Каміші. Цьогорічне святкування 8-ої річниці проголошення самостійності України дуже добре відзначалося в життю нашої емігрантської колонії. Влаштовано його заходами всіх існуючих тут українських організацій та установ. Саму організацію свята перевів особо покликаний розпорядчий комітет в складі: голови п. Базильського - від Правління Станиці, секретаря п. Садовського - від Союзу Українських Вояків, Інвалідів, скарбника п. Змієнка - від Т-ва Допомоги Емігрантам і їх родинам та членів: п. Вовка - від Воєнно-історичного Т-ва, п. Шенеля - від Т-ва б. вояків, пані Квітка - від Союзу Українок-Емігранток, п. п. Можейко і Ківерчук - від відділів УЦК-ту в Каміші і Скальмержях.

Свято почалося урочистою пат-

ріотичною промовою прибувшого з Варшави члена УЦК-ту п. Сальського виконанням емігрантським хором національного гімну.

За цим голова Воєнно-історичного Т-ва п. Вовк виголосив продуманий, гарно оброблений, змістовний реферат на тему дня.

На превеликий жаль розпорядчим комітетом за пізнім часом, а великою програмою було опущено ще два дуже цікавих реферати п. Змієнка - заступника голови Т-ва допомоги емігрантам, і п. Можейка - лектора гімназії ім. Шевченка.

Далі голова розпорядчого комітету відчитав цілий ряд привітальних телеграм.

Після цього артистичними силами колонії було виставлено «Зимовий вечір». Дуже гарно вийшла ця вистава. П. Кривусь — режисер і організатор вистави вклав всю душу в постановку п'єси, удачно розподілив ролі і місця на сцені, чим дав глядачам велику насолоду в незрівняній прасі живих картинах. Всі без винятку артисти, як найкраще вивязалися з своїх ролів. Декорація не залишала нічого більше жадати. Не забуто найменшої подробиці нашої селянської хати.

На закінчення свята відспівав кілька бойових номерів завітавши до Каміші український наддніпрянський хор під орудою Дмитра Котка.

В перервах грала військова оркестрамісцевого польського полку.

Велика театральна селя була по самі береги наповнена нашими емігрантами та великою кількістю гостей місцевих і приїзних.

Після всього відбувся бенкет, в якому взяли участь гості, старший командний склад і голови наших емігрантських організацій.

Молоді дозволено було потанцювати.

Свято це справило на всіх присутніх надзвичайно гарне враження як постановкою так і тимнастрем, який панував увесь вечір.

Задротяєць.

В РУМУНІІ.

— Свято незалежно - сти в Румунії. Починаючи з 1923 року, українська еміграція в Румунії щорічно в той чи інший спосіб відзначає дату 22 січня. Цим вона з одного боку маніфестує свою відданість ідеї незалежної української державності, що з такою зворушуючою урочистістю була проголошена в 1918 р. на Софійській площі у Києві, а з другого — підкреслює свою національну єдність, як символ тієї соборності, яка була проклямована в тому ж Києві і на тій же площі в році 1919.

Цього року укр. еміграція в Румунії відзначила дату 22 січня урочистим фамільнійою вечірком, яка відбулася в суботу 23 січня в салі «Трансильванія» в Бухарешті.

Почалася вечірка відспіванням українського та румунського національного гімну, після чого Г. Порохівський прочитав реферата на тему: «Український народ та його змагання за державну незалежність». Далі відбувся концерт з дуже цікавою та різноманітною програмою артистично виконаною. А потім представили всіх українських організацій, частина гостей та хор перейшли в салю буфетну, де для них була сервірована спільна сімейна вечеря. Тим часом у концертній салі було урочисто танці, які розпочалися традиційною коломийкою. Підчас вечері, яка надавала святіві особливий інтимності та урочистості, дружно співали укр. патріотичні пісні. Вечірній затяглися до п'ятої години ранку.

— Могила гетьмана Івана Мазепи. Румунська газета «Універсул» в числі з 9 січня 1926 року присвячує велику статтю життю на території сучасної Бессарабії шведського короля Карла 12-го. В Галаці «Недалеко від того будинок, де до останнього оборонявся король, — закінчує свою статтю «Універсул», — знаходиться могила Мазепи, князя України, провідника козаків і

спільника Карла 12-го. Цю могилу наші селяне називають шведською могилою».

Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії має на меті зайнятися дослідженням всіх матеріалів та пам'яток, які стосуються до перебування славних гетьманів України Мазепи та Орлика на території Румунії, де обидва вони знайшли для себе вічний спочинок. Між иншим, одна вулиця в Галаці й до цього часу зветься вулицею Мазепи.

Д. Г.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Товариство вивчення економіки України в Празі.

В Празі між професорами економістами українських вищих шкіл і студентами українцями, що цікавилися економічними науками, виникла думка про потребу заснування організації, що мала б завданням досліджування питань економічного життя.

В лютому 1925 року зібралася тут ініціативна група для заснування українського економічного товариства в складі: проф. В. Тимошенка, проф. О. Мицюка, доц. І. Кабачкова і студентів. Було прийнято принципове рішення про потребу товариства, де б могли виступати з докладами кваліфіковані працівники-професори та підготовлюватися до майбутньої праці українські студенти празьких вищих шкіл, що виявили б зацікавлення до завдань і роботи товариства. До вузкого комітету по реалізації цього рішення були обрані: доц. І. Кабачків та К. Осауленко.

Комітет розпочав свою працю тим, що, бажаючи як найскорше налагодити життя товариства, скликав перше засідання ініціативної групи т-ва 9-го березня 1925 року в помешканні правничого факультету Карлового у-ту, на яким проф. О. Мицюк прочитав доклад: «Форми селянських рухів на Україні».

Після першого відбувалися регулярно що-понеділка кожних два тижні (крім свят) засідання, на яких було прочитано такі доклади:

Студент агрономії А. Віднов: «Аграрні відносини на Вел. Україні в 1921-1923 р.р.»;

Проф. В. Тимошенко: «Відбудова сільського господарства України в зв'язку зі світовим ринком»;

Студент торговельної школи С. Лимарь: «Цукроварство і його взаємовідносини з сільським господарством у Чехословаччині в зв'язку з земельною реформою»;

Доц. І. Кабачків: «Бюджет України на 1918 рік.»;

В зв'язку з кінцем шкільного року 8 червня 1925 р. відбувся організаційний збір товариства, на яких були присутні члени ініціативної групи та запрошені до участі в товаристві особи. На цих зборах розглянено проект статуту та доручено керування справами т-ва комітетові в складі проф. В. Тимошенка та інж. К. Осауленка.

З початком нового шкільного року відбувся доклад інж. Р. Диминського: «Грошова реформа в Ч.С.Р.», якому було присвячено два засідання т-ва.

На засіданнях бувають присутніми члени т-ва і гості, професура і студенти. Після кожного доповіді відбуваються дискусії.

В КАНАДІ.

— Люїс Кон і його праця для українців. Головним торговельним комісаром союзу совітських республік на Канаду призначено Люїса Кона. В зв'язку з цим «Український Голос» (видається в Вінніпегу) подає кілька цікавих моментів з попередньої діяльності «московсько-краснаво кушца», певно не відомих українському совнаркомові, інтереси якого, принаймні в теорії, повинен представляти д. Кон. «Український Голос» пише: «Люїс-Кон — це старий знайомий канадійських українців. Колись він жив в Вінніпегу. Оскільки потреба вимагала, він виступав не тільки

під іменем «Кона», але і під іменем «Конар» та «Конарський»... Називатися дав Кон українцям не через комуністичну пропаганду, а з того, що через пару літ служив для відомого архибуржуазного днявника «Фрі-Прес» за інформатора — про українців... Ці інформації були одною постійною сенсацією, не задармо-ж чоловік хліб їв». «Він був спеціально на те наймлений, щоб п'юкувати англійців проти українців». «Українці після «Фрі-Прес» хотіли — не більше не менше — розбити Канаду, від Великої Британії її одірвати, свою власну державу з неї створити, Новою Україною її назвати. Про все те свідчив англійцям Люїс Кон». Свою роботу інформатора провадив Кон під час великої війни. «Зрозуміла річ, зауважує «Укр. Голос», що такого роду п'юкування проти українців в пору істерії, диких підозрін і загального недовіря до «чужинців» падали на дуже плодотворну землю. Канадійська публічна думка приймала доноси на українців за найсвятішу правду і українців осуджувало без суду і навіть без формального слідства, і коли, прикл. поляки або чехи мали в Канаді під час війни повну свободу рухів, то українцями заповнювано табори для інтернованих... І не один з тих, що мають ніші називати Люїса Кона «товаришем», має як раз Люїсові Конові завдячувати те, що провів пару місяців чи пару літ за дротами табору для інтернованих. (ч. 50 з 16. XII. м. р.). З повідомлень «Українського Голосу» виходить, що Кон був не тільки «інформатором», а й провокатором супроти українців Канади. Сьогодні він удостоївся не аби якого довіря від союзного совітського уряду, — в тому числі і совітсько-українського. Передрукуючи нотатку канадійської газети, ми рекомендуємо її особливій увазі української большевської преси, що так любить копатися в минулому «ісповнених» елементів совітського урядового апарату. На нашу думку ця нотатка аж проситься під «робкоровський» оливоць.

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ.

ПОЧАТОК КІНЦЯ?

Протягом останніх тижнів в англійській пресі гаряче обговорюється можливість експорту хліба з сов. Росії в цьому році. Офіційні і напів-офіційні представники комісаріату торгів в Лондоні розпинаються, доказуючи, що сов. Росія повна збіжжя, що урожай буде величезний і що в цьому році совітський уряд має закупити на 16 мільйонів фунтів стерлінгів удобрень та сільсько-господарчих машин. Щоб переконати англійських кредиторів, комісаріат зовнішнього торгів не завагався навіть зафрахтувати кілька пароплавів в лондонському порті.

Тепер виявляється, що всі ці фрази, запевнення й докази — чистий «бум», що доказує М. Л. В. Лейд, професор економічної географії Лондонського університету, в Times'і за 5 січня б. р.

Він нагадує спершу, що можна заздалегідь науково передбачати можливий врожай певної країни при допомозі відомих формул і, беручи на увагу, в кожнім данім випадку, різні чинники. Майже все джерно, що вивозиться з Росії, походить з України (автор пише: південна Росія). Це трай досить сухий, дощі там бувають невеликі й не часті. Врожай залежить виключно від кількості снігу в зимі. Отже всім відомо, що торік снігу було дуже мало, а минуле літо було дуже сухе. Висновок з цього ясний: Москва не може постарчитися ані одного пуда дзерна.

Зрештою навіть коли б урожай відповідав офіційним описам, то це нічого не змінило б, бо рівень сільсько-господарчої культури значно знизився підчас революції, і десятина заораної землі дає майже лиш половину того, що давала перед війною.

Що до удобрень, то їх не потрібно для цієї чорноземної смуги. На сільсько-господарські машини попит в цій країні зменшує необмежена кількість вільних робочих рук за безцінь. Царемно

кричати про будучі закупки на мільйони фунтів стерлінгів.

З цього видно, як добре вже англійські торговельні кола розбіраються в совітських справах. Можна думати, що ці кола незабаром перейдуть і до чину. Про це свідчить інтерв'ю з п. Генрі Детердінгом, переказане в Liberté за 7 січня. ІІ. Детердінг є президентом Royal Dutch S-s, цієї могутньої світової нафтової фірми. Він заявляє що ще перед кінцем 1926 р. Росія вже не буде большевицькою. Можна різно толкувати ці слова — чи большевики впадутъ, чи остаточно перейдуть до «буржуазної» системи господарства; можна і треба скептично ставитися до наміченої дати, але не можна легковажити цими словами. Бізнесмени калібру п. Детердінга даремне слів на вітер не кидають, особливо в пресі. Що ж хотів сказати власне пан chairman?

Щоби жити, совіти мають дві головні підстави: вони можуть вивозити хліб і нафту. Щоб вивозити хліб, вони мусять спершу купити його у селян, бо політика ревізійцій давно вже збанкрутувала. Селяне хочуть, в обмін за хліб, справжніх грошей, золота, чи його еквіваленту — струменту, матерій то-що. Щоб дати це, совіти мусять мати кредити за кордоном. Вони сподівались дістати ці кредити вивозом нафти.

Англо-саксонські фінансісти зрозуміли, де лежить засіб зломити совіти. Нафтова промисловість — це одна з найбільш зцентралізованих в світі. Дві чи три фірми панують над усім. Досить одного наказу, щоб великі фірми відкинули всі совітські пропозиції й почали бойкот російської нафти. Ось що дозволило п. Детердінгові зробити свою заяву.

Можна мати сумніви що до скорого й дослідного здійснення цього плану. Ми повіримо лише тоді, коли побачимо, справді, що великі капіталістичні сили підняли похід проти совітів.

Б. Ч-ий.

Бібліографія.

«Les Bottes Fatales» Conte d'Ukrainne. Texte et illustrations par Maurice de Bessac. B. Sivrén — éditeur Toulouse — Paris.

Читач подумас, що справді чарівні українські казки почато видаванням французьким видавцями. Розчарується, це не так. Книжка, яку ми трактуємо, досить великого розміру, має настільки крикливі й чудернацькі малюнки, настільки й покалічено — дивовижний зміст. Все що хочете, але це не conte d'Ukraine, ні по ілюстраціям, ні по змістові. На малюнках будівля московська, одяг — якийсь маскарад. Разом з справжніми козаками, діти в лантах і в капавейках з типово місяшиними московськими обличчями, село, де, так мовити, діється казка, то не українське село з його білими хатами та піжкими тополями і т. д., а просто копія з столиці царя Берендея з «Снігурочки» і то безумовно погана.

Тепер що до змісту. Вже сама казка щось нагадує. Подумавши, кожний згадає, звичайно, «Абу-Каземові капці» Ів. Франка. Це, певно, їх і покалічив M. de Bessac (де Бек), бо зміст дуже скидається. Полягає він в тім, що Янкель мав черевиків, від яких він не міг відкараскатися ніяк і які йому псували страшенно життя. Купаючися в річці, він їх перемінив на черевики старости, який в той час там же рибалив, і був за це катований натами на площі. Він їх закинув у річку — їх витягли рибалки, прорвавши ними волока;

за це прокляті капці полетіли у вікно Янкелеві і геть зруйнували все добро в хаті і т. д.

Кумедні деталі, так мовити, тексту цієї казки. Не можемо відмовитися від задоволення навести де-які цитати, щоб показати не тільки «не-українськість» цієї conte d'Ukraine, а й взагалі навіть неграмотність.

На ст. 1 знаходимо слово «saprojnik», якого українська мова, звичайно, не знає і якого в українській казці, розуміється, ніколи не знайти. Ми можемо лише підказати авторові, що то є московське слово, яке визначає робітника, що робить чоботи, або письменника, що погано пише. Або такий абсурд на ст. 4.: «Chemin faisant, il (себ-то Янкель) rencontra son parent Tarass Varcko». Розуміється, для автора казки імена Янкель і Тарас з одних святців. Ми ж звичайно, навряд чи можемо повірити навіть в казці, щоб за старих часів Янкель міг бути родичем Тараса. Отже не важко переконатися, що Conte d'Ukraine de M-r de Bessac c'est une mauvaise fantaisie, що при звичайних умовах не варта навіть й пів слова, але ми бачимо, що навіть «mauvaise plaisanterie» під українським ніби соусом видається і технічно дуже добре. З цього висловлю й мораль: українське, безумовно, дуже модне у Франції, але безсердечно, до відчаю фантастично зрозуміле й знає. Вісімнадцять туманів, що закривають справжню Україну від закордону мусять розсіяти і можуть розсіяти лише українці самі.

І. Косенко.

З М І С Т :

Париж, неділя, 14 лютого 1926 року — ст. 1. А. Яковлів. Українське село після революції — ст. 2. Проф. І. Огієнко. Переклад „Вірую“ на українську мову 1619 року — ст. 6. Чилль. Пожовкле листи — ст. 8. Гр. Куценко. Листи з Чехословаччини, III — ст. 10. І. М. На чужий млин — ст. 13. О. Р. Панас Любченко в ролі Горемикіна — ст. 17. Хроніка: З Великої України — ст. 19. Лист із Харкова — ст. 24. З економічної хроніки — ст. 25. В Польщі — ст. 26. В Румунії — ст. 27. В Чехословаччині — ст. 27. В Канаді — ст. 28. З чужої преси — ст. 29. Бібліографія — ст. 30.

**Незалежний ілюстрований місячник українського
культурного і церковного відродження**

„НА ВАРТІ“

У 1926 р. цілорічні передплатники дістануть
три книжки-додатки :

- 1) Парастас українською мовою.
- 2) Походження єпископату — в зв'язку з питанням про
благодатність ієрархії Україн. Правосл. Автокеф. церкви.
- 3) Про мову богослуження.

Передплата 6 зол. річно (1 амер. долар).

Там же продаються українські церковні ноти, граматки
(помянники україн. мовою) та всі книжки, які є на ринку.

Адрес: Pologna, Włodzimierz Wołyński, Redakcja «Na Warci».

ЗАПРОСИНИ ДО ПЕРЕДПЛАТИ !

Отсим запрошуємо наше Громадянство до передплати
Літ. Наук. Вістника на рік 1926.

Літературно-Науковий ВІСТНИК

місячник літератури, науки й суспільного життя.

буде виходити, як і досі, в об'ємі 6 аркушів друку та буде мі-
стити оригінальну й перекладену белетристику : новісти, опо-
відання, драми, поезії, статі з української історії, літератури,
суспільної економії й інших царин знання, огляди літератури,
науки й суспільно-політичного життя, критику, и бібліографію.

Журнал видає: Українська Видавнича Спілка
Редагус Комітет. За редакцію відповідає Володимир Гнатюк.

Передплата в краю вносить : річно 20 зол., піврічно 11 зол.,
місячно 2 зол. За границею 4 долари або їх рівновартність.

Редакція: Львів, ул. Чарнецького, ч. 24;
Адміністрація: Львів, ул. Руська, з. 18, 1 пов.

ТРИЗУБ

Тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, виходить щонеділі у Парижі при участі видатних літературних сил під загальною редакцією Вячеслава ПРОКОПОВИЧА.

Рукописи, прислані до редакції, повинні бути писані на однім боці аркуша на машині, або від руки, але абсолютно чітко. Редакція залишає собі право скорочувати рукописи. Неприйняті рукописи переходять протягом двох місяців і повертаються на бажання автора за його кошт. Гонорар за прийняті статті виплачується по надрукуванню.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА НА 1926 РІК:

	на місяць	на три місяці
у Франції	12 фр.	36 фр.
у Чехословаччині	20 корон	60 корон.
у Польщі	4 злоті	12 злотих
у Румунії	120 леїв	360 леїв
у Німеччині	4 рен.мар.	12 р. мар.
у Сполучених Штатах Пів. Америки	1 доляр	3 доляри
у Канаді	1 доляр	3 доляри

Передплата приймається з першого і вятнадцятого кожного місяця. При груповій передплаті дається знижка.

Ціна окремого числа:

у Франції — 3 фр., у Чехословаччині — 5 корон, у Польщі — 1 злотий. у Румунії — 30 леїв, у Німеччині — 1 рентенмарка, у Сполучених Штатах Північної Америки — 25 центів, у Канаді — 25 центів.

Журнал набувати можна в Парижі:

на станціях метро,
на залізничних двірцях,
в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

Крім того журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»;

1) В Сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky, 30 E. 7 th Street, New-York, City.

2) В Канаді — W. Sikewitch, 512 Bannerman av. Winnipeg: Man.

3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 7. Bucarest.

4) В Чехословаччині — Прага; F. Slodecky, Horní Cernosice u Prahy, Villa Krotchvil.

— Потебради — Dr. Modest Levicky, Bouckova, 225, Potebrady.

5) В Польщі — W. Prychodko, ul. Długa, 29, Hotel Polski, 9. Warszawa.

Редакція і Адміністрація: 19, rue des Gobelins, Paris XIII
одичнені 9 1/2—11 год, вранці і 3—5 год. пополудні, крім неділей та свят.
Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boîte post. №15. Paris XIII.

Адміністратор: Іл. КОСЕНКО.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Прохимо всіх наших прихильників подавати свої адреси та приєднувати передплатників.